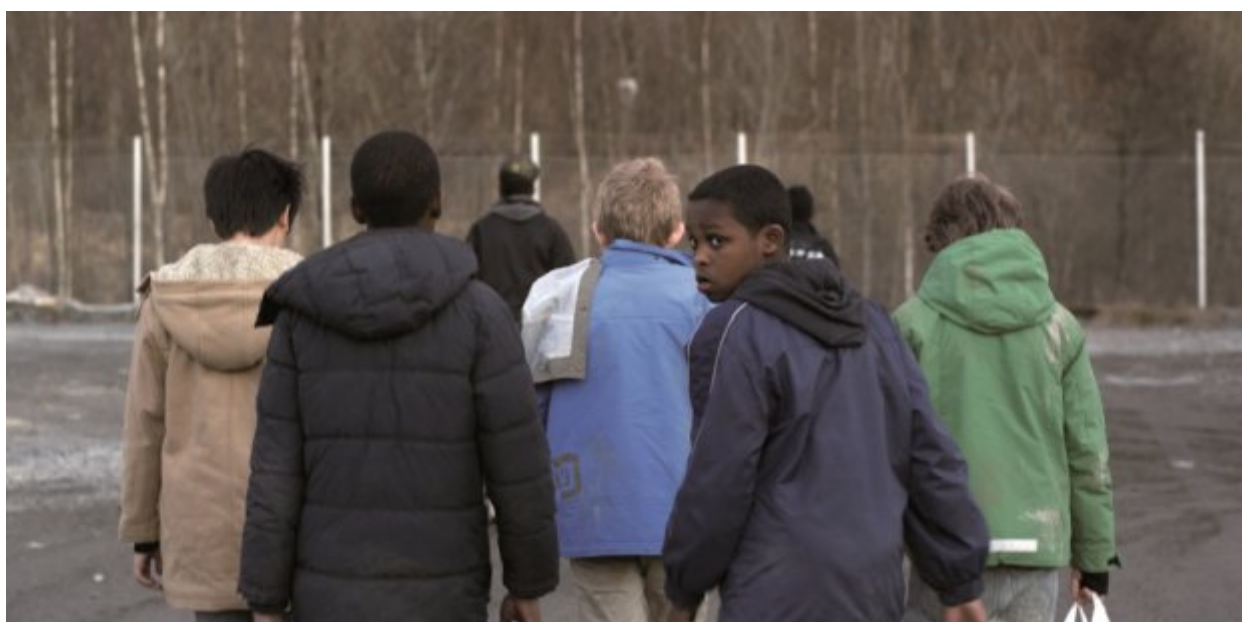

»Filmet racistblog« eller »nødvendig debat«?

Ruben Östlunds race- og klassesdrama »Play« delte sidste år vandene på den svenske venstrefløj. Nu får vi endelig chancen for at se en af nabolandets måske vigtigste film i både æstetisk, sociokulturel og politisk forstand.

AF SAMUEL BEN ISRAEL

Sidste års måske vigtigste svenske film — både æstetisk, sociokulturelt og politisk — kommer nu endelig op i biograferne herhjemme. Nu kan vi langt om længe med selvsyn se og bedømme, hvad der skabte så stor debat i kølvandet på dens anmelderfejrede premiere i hjemlandet: Ruben Östlunds »Play«.

Bølgerne gik højt omkring racisme og klasse i stribevis af avisindlæg og blogs. Filmen er både blevet kaldt en »filmet racistblog« og en »mulighed for en nødvendig debat«. Instruktøren er blevet beskyldt for at »smide om sig med provokationer, som han ikke tager ansvar for«, mens filmens kritikere er blevet skoset for deres »uhørte afstand fra arbejderklassens hverdag og virkelighed«.

Læs Daniel Strand og Adam Wickberg Månssons indlæg »Play — som en filmad rasistblogg« hos Aftonbladet.

Læs Hynek Pallas indlæg »Play fångar svensk rasism« hos Dagens Nyheter.

Læs Åsa Linderborg klumme » Provokation utan ansvar« hos Aftonbladet.

Læs Jenny Ahonens blog Fulkulturellt om »Play«

Internt venstrefløjsskænderi

En ting er især slående ved debatten i Sverige. Herhjemme ville de citerede udsagn i en debat om, at dette eller hint er racistisk eller ej, uværgeligt repræsentere forskellige politiske fløje. I vores naboland var det dog stort set kun venstreorienterede, der skændtes internt, men på kryds og tværs af klasseskel og etniske identiteter.

Måske lidt overraskende — eller måske ikke — var der endda en lille tendens til, at de, som var mest skingre i deres kritik, var »medelklass-svennar«, mens flere »svartskallar« og hvide »jobbare« tog filmen i forsvar og anså, at »Play« snarere tematiserer racisme, klasse og hvidhed i det svenske samfund.

Få overblik over debatten hos SVT.

»Lillebrortricket«

Balladen i Sverige kommer sig af, at filmen tager udgangspunkt i en sag fra Göteborg om fem sorte drenge fra en betonforstad, som tog ind til centrum, hvor de brugte »lillebrortricket« til at frarøve hvide middelklassedrenge deres mobiler og penge.

Deres teknik gik i al sin enkelhed ud på at få offeret til at vise sin mobil og derefter påstå, at den var blevet stjålet fra en af deres brødre.

Som titlen antyder, skildres røveriet dog ikke kun som et spørgsmål om at opnå goder, men også i mindst dobbelt forstand som et spil.

Dels foregår røveriet efter nogle ret fastlagte regelagtige mønstre, hvor drengene spiller forskellige roller. Dels er det en langstrakt kattens leg med musen, hvor ofrene til sidst

manipuleres til »frivilligt« at give sine værdier fra sig.

De sorte drenge kan godt opfattes som afstumpede og grusomme — ja, næsten sadistiske — for de nyder tilsyneladende selve det socialpsykologiske magtspil med ofrene. Oveni det skildres de også som homofobiske kvindehadere, da de efter røveriet forulemper en af ofrenes mor, som ringer til sin søns mobil.

Vred hvid voksen selvtægtsmand

Så langt, så godt kan jeg måske forstå beskyldningerne om racestereotyper og uansvarlighed.

Men selvom det fylder det meste af filmen, skildrer den jo ikke kun røveriet mod de tre middelklassedrenge Sebastian (Sebastian Blyckert), Alex (Sebastian Hegmar) og John (John Ortiz), der som koreansk adoptivbarn ikke er »rigtig« hvid — noget Östlund gør en lille pointe ud af, da de to andre beder ham snakke med de sorte drenge, som om han skulle have større gennemslagskraft.

En lang sekvens mod filmens slutning skildrer derimod, hvordan sorte Anas pludselig står ansigt til ansigt med en vred hvid voksen selvtægtsmand.

Læg dertil den tilbagevendende handlingstråd med den mystiske vugge i toget fra Malmø til Gøteborg, som volder personalet problemer, og den mikroskopiske sidehandling med en gruppe panfløjtespillende peruvianere i prærieindianeroutfits.

Som minimum må man kræve af filmkritikere, at de forholder sig til filmen som helhed. På mig virker det dog som om, at nogle af de argeste modstandere af »Play« ikke har set hele filmen — eller kun vil forholde sig til dele af den — samtidig med, at de misrepræsenterer centrale stilistiske træk.

Gammel brechtiansk travet

Nogle drager endda i felten med den gamle brechtianske travet om, at værket først kan frigøre, når realismens illusion brydes, og det blotlægges som et menneskeligt produkt.

Temmelig forsimplet kan det kun opnås gennem direkte publikumshenvendelse, der som bekendt er et absolut no-no i kulturimperialismens højborg Hollywood. Dermed skulle den

ideologiske bane være kridtet op.

At på den måde desavouere enhver realisme, hvor man ikke nødvendigvis bruger blikke i kameraet, film i filmen eller dialog i stil med »Kære publikum...«, er næsten dummere end at prise filmen for sin »dokumentariske stil« - et standardudsagn af anmeldere, som er fuldstændig intetsigende i en tid, hvor dokumentarfilmen er så varieret, og vi endda har animerede udgaver.

Illusionsbruddet er selvfølgelig til tider blevet dyrket, blandet andet i den mere politiske ende af den franske nybølge af for eksempel Jean-Luc Godard og duoen Straub-Huillet. Men generelt har erklæret venstreorienterede filmskabere snarere søgt at frigøre og aktivere publikum — både fortællemæssigt og stilistisk — ved at undgå belæring og klare svar, men i stedet stille spørgsmål.

Ikke-didaktisk kritisk filmkunst

Efter min mening er det netop den teknisk-æstetiske tradition inden for den kritiske filmkunst, som Östlund — med et vist held — har forsøgt at begå sig inden for.

For det første har det stor ideologisk betydning, at filmen som allerede antydnet er en ensemblefilm med flere hovedpersoner og handlingsspor, samtidig med at den ikke er udpræget plotorienteret, men mere forløber i et temmelig episodisk legeagtig flow — en pointe, jeg har diskuteret i andre anmeldelser, og derfor ikke vil gøre mere ud af her.

[Læs anmeldelsen »Tandløst alderdomshotel« hos Modkraft.](#)

[Læs anmeldelsen » Hverdagslivets absurditet« hos Modkraft.](#)

[Læs anmeldelsen »Faldefærdigt folkehjem« hos Modkraft.](#)

Mindst lige så vigtigt er det, at Östlund ligesom andre kritiske ikke-didaktiske filmskabere parrer den nævnte fortællemæssige opbygning med en stilistisk tilgang, hvor man undgår klip og nærbilleder, men i stedet lader scenerne udspille sig i én enkelt eller meget få ret distancerede indstillinger og gerne bruger »tomme« billeder, som figurerne har forladt eller endnu ikke er dukket op.

Formålet med den tilgang er i dobbelt forstand demokratisk, fordi man dels forsøger at fokusere på relationerne mellem personer og dels gøre filmens udsigelse mere åben og modtagelig for forskellige tolkninger og refleksioner. Det kan nemt udlægges som realisme, men pointen er, at det også er en bestemt — ideologisk ladet — skildring af virkeligheden.

»Konsekvenser af den racistiske struktur«

På den baggrund synes jeg, at det er lidt for nemt og overfladisk at afskrive »Play« som racistisk, bare fordi skurkene i filmen er sorte, mens ofrene er hvide.

Derfor tilslutter jeg mig snarere de røster i den svenske debat, der både kunne se dens kvaliteter, men også anerkendte dens problemer, som for eksempel hvidhedsforsker og filmanmelder Hynek Pallas, der gav den følgende ord med på vejen:

»Uden at forveksle »Play« med en dokumentarisk skildring fanger filmen konsekvenser af den racistiske struktur i Sverige – et land, hvor begrebet racisme er blevet lempet over på et eneste parti samtidig med, at en klasse- og hudfarvebaseret segregation bare vokser sig større.«

Æstetisk er der efter min mening ikke noget at sætte en finger på. »Play« er en utrolig smuk film – på en meget grim måde. Det blege, nordiske efterårslys, som gennemsyrrer den, fanger glimrende historiens trøstesløshed. Endelig er jeg nødt til at nævne drengene, som spiller i filmen, for de gør det simpelthen fremragende.

Tilbage står så spørgsmålene:

Hvad vil den danske venstrefløj mene om »Play«?

Se traileren fra filmen her:

»Play« (instr.: Ruben Östlund, Sverige/Danmark/Frankrig/Finland, 118 min.). Premiere d. 16. august i Empire Bio (København), Gloria (København), Vester Vov Vov (København), Øst for Paradis (Aarhus), Biffen (Aalborg) og Cafe Biografen (Odense).

Redaktion: Modkultur

Emneord: Film | Sverige | racisme | Anti-racisme |

Tak fordi du bruger Modkraft.

Vi håber du har læst noget interessant eller oplysende.

Du kan støtte Modkraft via MobilePay: **50 37 84 96**